

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

אדם מותר רק במוצאי שבת ואין להקל אפילו במקום צורך.

אולם, אותם שאינם שומרים תו"מ מחמת שחושבים שלא כל יהודי מחוייב בזה, יש לדון שאין בהם דין מזיד, כיון שיש כלל "כל האומר מותר – כאונס דמ"י¹ דהיינו כל מי שעושה עבירה מחמת שחושב שהדבר מותר [ולא מחמת שכחה] נחשב כאילו הוא אנוס, וא"כ דינם כדין העושה מלאכה בשוגג, שבשבת עצמה אסור לו ולאחרים להנות ממנה, ולאחר שבת מותר לכולם, ובמקום צורך יש להקל להנות מהמלאכה אפילו בשבת עצמה בין הוא עצמו בין שאר בני אדם.

אמנם, הדבר עדיין אינו מוכרע, כיון שישנם המחללים שבת בפרהסיא שדינם כמזיד, וקשה הדבר להחליט מתי נחשב כמחלל שבת בפרהסיא ומתי לא, ומשום כך יש פוסקים המגדירים כל שאינו שומר תו"מ כ"קרוב למזיד". ובכל מקרה יש לדון לגופו ולעשות שאלת רב².

[מעשה שהיה: אדם דתי ירד במדרגות בחושך, שכנו שאינו שומר תו"מ "ריחם" עליו והדליק בשבילו את האורות, - אסור לאותו אדם להנות ממלאכה זו, ואמנם מותר לו להמשיך לרדת במדרגות, אך שלא ימהר יותר מכפי שהיה יכול לרדת באם היו המדרגות חשוכים].

אדם שאינו שומר תורה ומצוות שעשה מלאכה האסורה בשבת, האם נחשב הדבר כנעשה בשוגג או כנעשה בזיד?

הנפקא מינה שבשאלה זו היא, שאם הדבר נחשב כשוגג במקום צורך יש להקל שמותר להנות מהמלאכה בין מי שעשאה ובין שאר אנשים, אבל אם נחשב כמזיד אין להקל בזה אפילו במקום צורך.

שורש השאלה היא מפני שבהגדרת "שוגג" יש ב' אופנים, א' שהאדם יודע שהיום שבת אלא ששכח שמלאכה זאת אסורה, ב' ששכח שהיום שבת. אולם אותם יהודים שלצערנו אינם שומרים תורה ומצוות, אין בהם אחד משני הגדרות אלו, שבדרך כלל סיבת היותם מחללים שבת (לדוגמא) היא או מחמת שאע"פ שיודעים שליהודי אסור לעשות כך וכך בשבת אלא שהם החליטו שהדת זה לא בשבילם ואינם חפצים לקיימה, או שחושבים שהדבר תלוי ברצון כל איש ואיש ורק מי שרוצה לחיות על פי התורה יש עליו לקיים כך וכך מצוות אך מי שאינו רוצה אינו מחוייב בכך.

וממילא, אותם שאינם שומרים תורה ומצוות מפני שאינם חפצים לקיים אע"פ שיודעים שליהודי אסור לעשות זאת, א"כ הינם מוגדרים כמזיד, והדין הוא שהאדם עצמו שעשה זאת אסור לו להנות מהמלאכה לעולם, ולשאר בני

¹ ט"ז יו"ד סימן צ"ט ס"ק ט'.

² בשם הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א.

מה הדין כשילד קטן הדליק את האור בשבת,
האם מותר למבוגר להנות מזה?

כשילד קטן עשה מלאכה בשבת³, תלוי בזה:
שאם הוא עשה את המלאכה עבור עצמו אין בזה
את הדין של מעשה שבת, ומותר להנות מזה.
אבל אם עשה עבור הגדול (אפילו אינו אביו) יש
את הדין של מעשה שבת⁴, ודינו כנתבאר לעיל.

אדם שנתקל במתג החשמל בדרך הילוכו ונדלק
האור, האם מותר להנות מאור זה?

אף באופן זה שהאדם לא התכוון כלל לפעולה זו
שנעשתה [הנקרא "מתעסק"], אפ"ה אסור להנות
מהמלאכה⁵, כיון שחז"ל שאסרו להנות ממלאכת
שבת לא חילקו בין מלאכה שנעשתה עם כוונה
לפעולה למלאכה שלא נעשה עם כוונה כזו.

באופן שנעשתה מלאכה בשבת שהדין הוא
שאסור להנות ממנה עד מוצאי שבת, האם צריך
לחכות עוד זמן "בכדי שיעשו"?

כתב השר"ע⁶, שמלאכה שנעשתה בשבת מותר
להנות ממנה מיד במוצאי שבת, בין אם נעשתה
בשוגג ובין במזיד, ואי"צ לחכות עוד זמן "בכדי
שיעשו" [בכדי שיעשו - פי' זמן כזה שלוקח
לעשות מלאכה כזו].

ואע"פ שמלאכה שנעשתה ע"י גוי עבור ישראל
אסור להנות ממנה במוצאי שבת עד בכדי
שיעשו, אי"ז דומה לכאן, מפני שכל הטעם בגוי
שעשה מלאכה עבור ישראל, זה מחמת החשש
שאם יוכל היהודי להנות מהמלאכה מיד, ילך
בשבת ויאמר לגוי שיעשה עבורו מלאכה כדי
שתהיה מוכנה לו מיד במוצאי שבת, כיון

³ אין אנו מתייחסים כאן לדין חינוך שיש על קטן זה בין
לאביו ובין לאחרים. ובל"נ נדון בזה בזמן אחר, אלא רק
כלפי עצם השאלה האם מותר להנות ממה שנעשה.
⁴ ביאור סימן שכ"ה סעיף י' ד"ה אינו יהודי וכו'.
⁵ שו"ת עונג יר"ט או"ח סימן כ'.
⁶ סימן ש"ח סעיף א'.

שאיסור אמירה לעכו"ם אינו חמור בעיניו כ"כ,
ועל כן הצריכו אותו שבין כה וכה יצטרך לחכות
את הזמן שלוקח לעשות את המלאכה הזו.

אבל ביהודי שעשה מלאכה אין סיבה לחשש זה
אף כשעשה במזיד, א' משום שאין אנו חוששים
שמחמת שהותר לו להנות מיד במוצאי שבת
מהמלאכה שהוא עשה יאמר לחברו לעשות
בשבילו עבירה חמורה כזו פעם אחרת בשביל
שיהיה לו מיד במוצ"ש. ב' שחבירו לא ישמע לו
שאין אדם חוטא ולא לו.

בגליון הבא:

- האם מותר לרוץ בשבת?
- ומה הדין מי שנהנה מהריצה או ילדים בשעת
משחק?
- כיצד יש לדבר בשבת?
- האם מותר לעבור דרך הגינה ולחשוב כיצד יש
לטפל בה?
- האם יש איסור להתבונן בחלון ראווה?

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים,
שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il